

GRONINGER MUSEUM

MAGAZINE FOTOGRAFIE / MODE / ARCHEOLOGIE / GESCHIEDENIS

NIET GEHEIM VAN DRESDEN

IN REMBRANDT TOT CANALETTO

ACHO
CARBONELL

MAARTJE
KORSTANJE

ALESSANDRO
MENDINI

€2,-

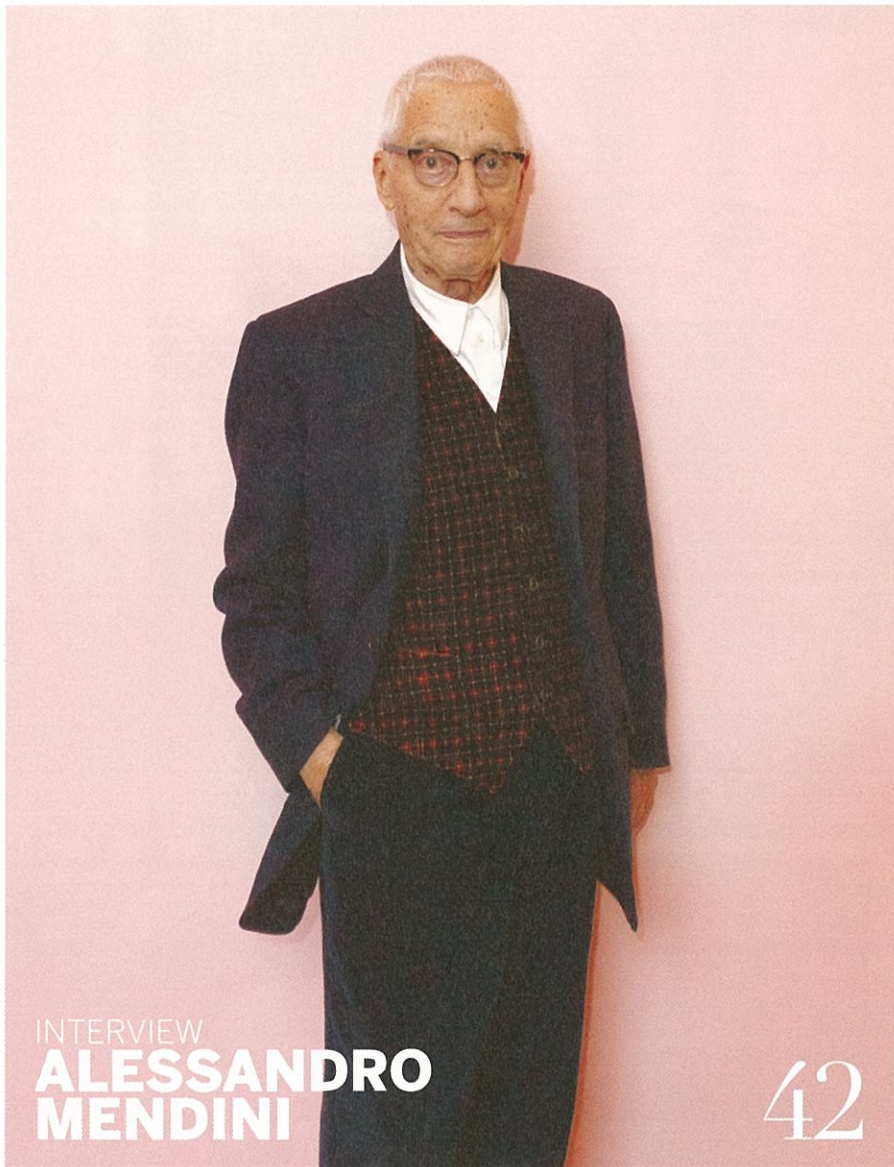
DE MOOISTE WOONWINKELS VAN DE REGIO

Voor een heerlijk huis met een interieur u op het lijf geschreven is, is inzicht nodig. We brengen uw persoonlijke wensen in kaart en komen met verrassende ideeën die uw dagelijkse leefgenot enorm kunnen verhogen. Ondersteund met een aansprekende collectie en een team gedreven en ervaren vakmensen die uw opdracht tot in de puntjes uitvoeren. Betrokken en met aandacht voor details.

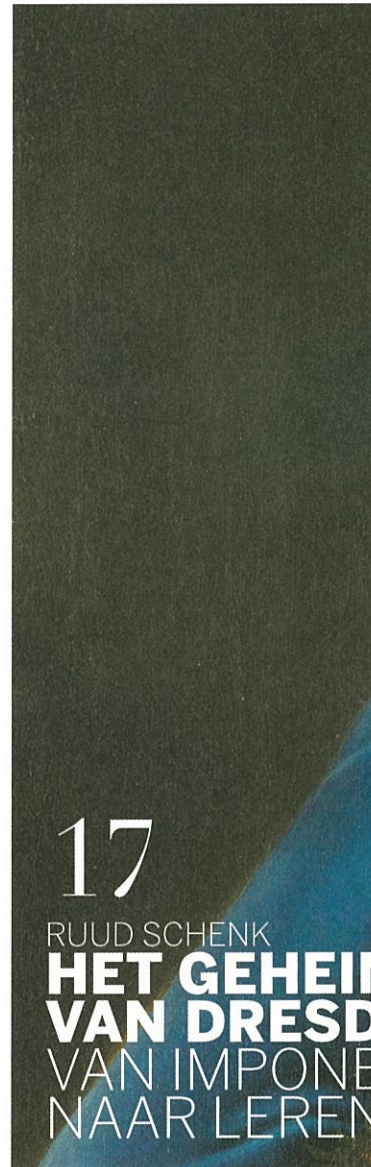
Een geslaagd interieur is een mix van functionaliteit en uw persoonlijkheid

INTERVIEW
**ALESSANDRO
MENDINI**

42

17

RUUD SCHENK
**HET GEHEIM
VAN DRESDEN**
VAN IMPONEEREN
NAAR LEREN

EN VERDER

TITIAANS GROTE LIEFDE	22
COLUMN: ROCK & ROLL	45
MEDEWERKER VAN HET MUSEUM	51
NIEUWE AANWINST: JAN WIEGERS	52
ABE KUIPERS: LEVE DE KUNST	62
SICHTERMANS ONWAARSCHIJNLIJKE HUIS	65

25

INTERVIEW
**MAARTEN
SPRUYT &
TSUR RESHEF**

HET GITAARVIRUS VAN
LUC HENZIG

47

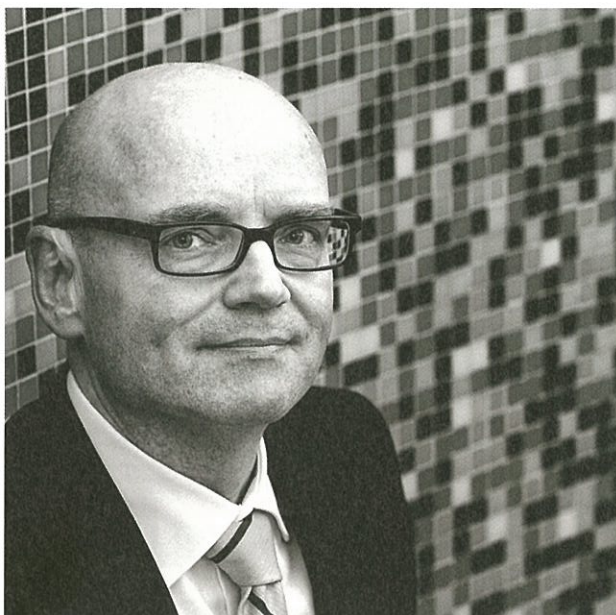
**MAARTJE
KORSTANJE**

34

**NACHO
CARBONELL**

41

VAN EEN
RHINOCEROS
 VIA DE
ROCK&ROLL
DINOSAURIËRS
 NAAR DE
OPBLAASDINO'S

Geachte lezer,

Het valt soms niet mee om een gezamenlijke noemer te vinden bij onze meestal zo uiteenlopende tentoonstellingen. Maar met enige moeite kunnen we een link leggen tussen *De koning van Groningen* en *Het geheim van Dresden*. Beide tentoonstellingen belichten de rijkdom van de 18de eeuw, niet alleen in de kunst, maar ook in de geest. Het tijdperk van de Verlichting staat aan de wortels van ons moderne denken. In Groningen wordt dat belichaamd door het kosmopolitisme van de koopman Jan Albert Sichterman (1692-1764), befaamd verzamelaar van Oosters keramiek en in Dresden door de koningen van Saksen en Polen, August II en August III. Zij vergaarden kunstschaten van ongeëvenaard niveau.

Tenminste één beroemde bezoeker deed beide steden aan, Groningen en Dresden: de neushoorn Clara. Dresden lag op de route van koninklijke huizen die deze attractie moesten zien en in Groningen was het bezoek een soort *home coming*. Tenslotte bracht Clara haar eerste jaren door in huize Sichterman. Dat lag toen echter nog in Bengalen, maar dat terzijde.

Van een oerbeest zoals een rhinoceros is de stap dan niet meer zo groot naar de 'dinosauriërs' van de rock 'n roll in de tentoonstelling over elektrische gitaren en de opblaasdino's van Nacho Carbonell, maar nu houd ik daar liever mee op. Ik wens u veel plezier met het lezen van ons nieuwe magazine en nog veel meer plezier bij het bezoeken van onze tentoonstellingen.

ABE KUIPERS
7/M 4 JANUARI 2015

ABE KUIPERS LEVE DE KUNST!

Steeds opnieuw

Abe Kuipers heeft zich in ruim zeventig jaar vele technieken eigen gemaakt, van fijnschilderkunst en expressionisme via experimenten in foto-ets, zeefdruk en collage naar kleurrijke olieverfschilderijen. Gedreven door de ontdekking van een nieuwe techniek, begint hij steeds opnieuw. Zo ook in 1981 als hij een atelier heeft in een kolossale ruimte boven de Noord Nederlandse Clichéfabriek in de Blekerstraat. Op grote doeken brengt hij olieverf dun aan en beperkt zich tot nuances in zwart en wit, zoals in het werk *Joie de vivre* (1981).

Vanuit het zwart brengt hij in de jaren daarna stap voor stap de kleur terug en schildert hij laag over laag. Hij wikt en weegt, net zolang totdat de werken overeenkomen met het beeld in zijn hoofd. In zijn jonge jaren vernietigt hij werk waar hij niet tevreden over is. Later kiest hij ervoor werken opnieuw onder handen te nemen. Een uitzondering vormt het schilderij *Hommage à Dalí* (ca. 1986), dat in één keer aan zijn wensen voldeed. Jarenlang hangt het te pronken in de zitkamer.

Hoe radicaal Abe Kuipers ook wisselt van techniek, het onderwerp blijft gelijk. Elk werk vormt een vertaling van

persoonlijke herinneringen en denkbeelden, die veelal somber van aard zijn. Nare ervaringen in zijn leven hebben zijn weerslag. Toch lijkt veel van zijn werk op het eerste gezicht niet dramatisch. Het kleurgebruik is helder en motieven vertoeven kalm bij elkaar. Uit de schilderijen met uitstulpende vormen, zoals *Geweldsymbool 1* (1982), spreekt het verlangen om los te breken. Tegelijkertijd heerst er rust en kalmte. Het is als de stilte voor de storm.

Abe Kuipers verbeeldt zijn gedachtenwereld in raadselachtige combinaties van symbolen. Bepaalde motieven, zoals de kaars, de wijzende vinger en de verfspuitende tube keren steeds weer terug. In wisselende samenstelling zweven zij op zichzelf door ondiepe ruimtes. Wat zij betekenen wordt niet altijd duidelijk en dat is precies de bedoeling van de kunstenaar. Hij wil dat mensen zich in zijn werk kunnen verliezen. Kuipers: 'Misschien is het niet allemaal uit te leggen, maar moet je het ondergaan.'

In het infocentrum wordt de film 'Het innerlijk reservoir' (2007) van Stichting Beeldlijn vertoond. Het boek 'abekuiipers' (2011) door Auke Kuipers en Stijn Hooijer is te koop in de museumwinkel.

ANNO
1770

20

Deurpartij van het huis Sichterman in het hof van Iddekinge
 Gerbrandus van der Haven
 (Leeuwarden vóór 1690 - 1765 Groningen)
 Theodorus van der Haven
 (Leeuwarden ca. 1700 - 1781 Groningen)
 Foto: Groninger Archieven

Sichtermans onwaaarschijnlijke huis

Tekst: Egge Knol

Aan de Groninger Ossenmarkt staat een heel groot huis. Eigenlijk zou het in zijn geheel moeten staan op de tentoonstelling over Jan Albert Sichterman (1692-1764). Het was immers het paleis van de “koning” van Groningen. Hier hingen meer dan vijfhonderd schilderijen, stonden vele honderden stukken chinees porselein, zilverwerk, prachtige meubelen en kleurrijke sits. Het huis was meer dan de moeite van een reis naar Groningen waard, zo valt in reisverslagen te lezen. Dat huis past niet in het museumgebouw, maar de deuren staan er wel en ook de twee Moren die het balkon droegen. Waarom zijn die losgeraakt van het gebouw en hoe kwam het dat Sichterman zo rijk kon worden?

Een rijk man

Het antwoord begint als een spannend jongensverhaal. Als jonge officier in het Nederlands leger raakte Sichterman betrokken bij een duel en doodde hij zijn tegenstander. Dat gebeurde vaker, maar was toch niet toegestaan. Sichterman moest het land uitvluchten. Door de goede contacten van met name zijn moeder kon dat door dienst te nemen in de Verenigde Oost Indische Compagnie die handel dreef in Azië. Sichterman werd geplaatst in Bengalen. De VOC had daar diverse handelsposten en een hoofdvestiging in Hougly, iets ten noorden van Calcutta. Deze vestiging stond bekend als de vette weide. Wie handig opereerde kon hier heel rijk worden. Het was onder meer een doorvoerplaats voor opium en talloze andere producten. Sichterman

huwde hier Sibylla Volkera Sadelijn. Zij was er geboren en haar vader maakte er rap carrière. Zijn schoonzoon volgde zijn voetspoor.

Het echtpaar kreeg acht kinderen waarvan er één jong overleed. De anderen bleven in leven maar werden allen enkele jaren oud naar het vaderland gestuurd voor een degelijke Hollandse opleiding. Alleen de jongste twee meisjes gingen later met hun ouders terug naar Nederland.

Sichtermans carrière verliep voorspoedig. Hij volgde zijn schoonvader op als directeur van Bengalen. In die functie kreeg hij bijzondere geschenken waaronder een heuse neushoorn. In 1742 liet Sichterman in Hougly een kerktoeren bouwen. De eerste steen is op de tentoonstelling te zien. Maar het jaar er op gebeurde er iets belangrijks in Groningen.

Eerste stenen

Op 26 maart 1743 werden de eerste stenen gelegd voor een nieuw huis voor Sichterman zelf. Het werd gebouwd in Groningen aan de Ossenmarkt. Er werd een speciale zilveren troffel voor gemaakt. Aan de onderkant van de troffel is het alliantiewapen Sichterman-Sadelijn gegraveerd. De troffel met houten handvat is voorzien van het meestersteken van Arnoldus van Essen, indertijd een van de beste zilversmeden in Groningen. De verkoopcatalogus van 1764 omschreef het als *een truffel, fijn gesneden van 13 ½ lood* (207,63 gram). De troffel werd niet verkocht, verferde naar Schotland en werd twee eeuwen later door het Groninger Museum verworven.

De bouw van het huis was het eerste zichtbare teken van Sichtermans komst in Groningen. Hij had eindelijk voor elkaar dat de oude kwestie, het duel om een Kamper lief, de affaire van Namen, zoals de zaak wel genoemd werd, niet langer een beletsel vormde voor een terugkomst. Bovendien was zijn welvaart zeer toegenomen. Hij had handig geopereerd in de vette weide. In het najaar van 1744 vertrok hij als admiraal van de retourvloot van de VOC. In 1745 kwam hij in Zeeland aan.

Friese Hofstijl

Ondertussen werd het grote Sichtermanhuis aan de Ossenmarkt in Groningen gebouwd.

Een neef van Jan Albert Sichterman, bewoner van het buurpand, hield toezicht op de bouw. De bouwmeester, Theodorus van der Haven (Leeuwarden ca. 1700 - 1781 Groningen) was in 1723 uit Leeuwarden naar Groningen gekomen. In Leeuwarden was in die tijd een zogenaamde Friese hofstijl ontstaan die gekenmerkt werd door uitvergroete klassieke details, zoals grote palmetten, kloek bladwerk, eierlijsten en op de hoeken van het huis een rand van grote blokken.

Door Van der Haven werd deze Friese hofstijl ook in Groningen populair. Het huis Sichterman is hiervan het meest treffendste voorbeeld. Het huis was in 1745 voltooid. Vijf jaar later werd aan de westkant nog een koetshuis bijgebouwd. In het huis bleven talloze details bewaard zoals de vele dubbele deuren ofwel porte-brisée, verschillende stukwerkplafonds, enkele stenen schoorsteenmantels, een marmeren fonteintje en vele koperen deurknoppen.

Twee Moren

Geheel passend bij de Friese hofstijl was door de broer van de bouwmeester, de Friese beeldhouwer, Gerbrandus van der Haven (Leeuwarden vóór 1690 – 1765 Groningen) twee prachtige kariatiden gemaakt die het balkon droegen. Hij was een bekwaam vakman. Hij maakte onder meer de beelden *Vrede en Gerechtigheid* voor het Leeuwarder stadhuis en het beeld van Sint Michael voor de top van het Harlinger stadhuis. Het kroeshaar en de dikke lippen van de beelden onder het balkon van het Sichtermanhuis wijzen erop dat Van der Haven eerder Afrikaanse dan Bengaalse Moren in gedachten moet hebben gehad. De beelden waren in later tijd dan ook zwart geverfd. Ze zullen destijds ook polychroom

geweest zijn. Helaas meende men honderd jaar geleden dat de beelden oorspronkelijk ongeverfd waren en zo zijn ze grondig schoongemaakt. Het ene beeld is een vrouw en het andere een man. Het balkon was voorzien van een mooi smeedijzeren hek met sierlijk krulwerk met hierin het monogram van de letters JAS, die gewoon en gespiegeld dooreengevlochten zijn aangebracht. Het is even een puzzel maar de letters staan er echt. Dat hek moet nu in het museum worden bekeken, maar het hek van de dubbel gezwenkte trap naar het bordes kan nog altijd op de Ossenmarkt worden bewonderd.

Hoewel het huis nog altijd grote indruk maakt is bekend dat Sichterman zelf niet geheel tevreden was. Mogelijk dat hij direct zag dat de Moren geen Bengalen waren. In het huis leefde Sichterman op grote voet. Hij maakte diepe indruk op reizigers, burgers en wie maar met hem in contact kwam. Ongekend was de rijkdom van zijn huis. Maar al had Sichterman veel verdiend, hij gaf het ook rap weer uit. Op het laatst sloot hij leningen af en als hij in de winter van 1764 de geest geeft blijkt het onmogelijk om de boedel bijeen te houden.

Uiteenvallen

Verkoop van een groot deel van het huis Sichterman en de inboedel waren daarom noodzakelijk. De verkoop van het grote huis ging niet makkelijk en pas in 1770 werd het verkocht aan een consortium dat het huis verbouwde tot twee afzonderlijke panden, die los wel verkoopbaar waren. De imposante deurpartij van het huis Sichterman moest bij deze ingrijpende verbouwing helaas wijken en werd in hetzelfde jaar door Sichterman's schoonzoon Van Iddekinge verplaatst naar zijn huis met grote tuin aan de Turfsingel. Bij de sloop van dat huis in 1913 kwam de deurpartij in het Groninger Museum en zo is niet het hele huis maar wel de voordeur in het museum te bewonderen.

Je kunt er ook op uit om Sichterman tegen te komen. Het huis, gedeeld maar nog altijd imposant, staat op de Ossenmarkt. Een van zijn tuinbeelden siert de hof van Menkemaborg. Zijn servies staat in het Rijksmuseum, in het British Museum, en bij de Nederlands ambassade in New Delhi staat gewoonlijk de gevelsteen van de toren van Hougly. Gewoonlijk, want nu ligt die steen even op de expositie in het Groninger Museum. **G**

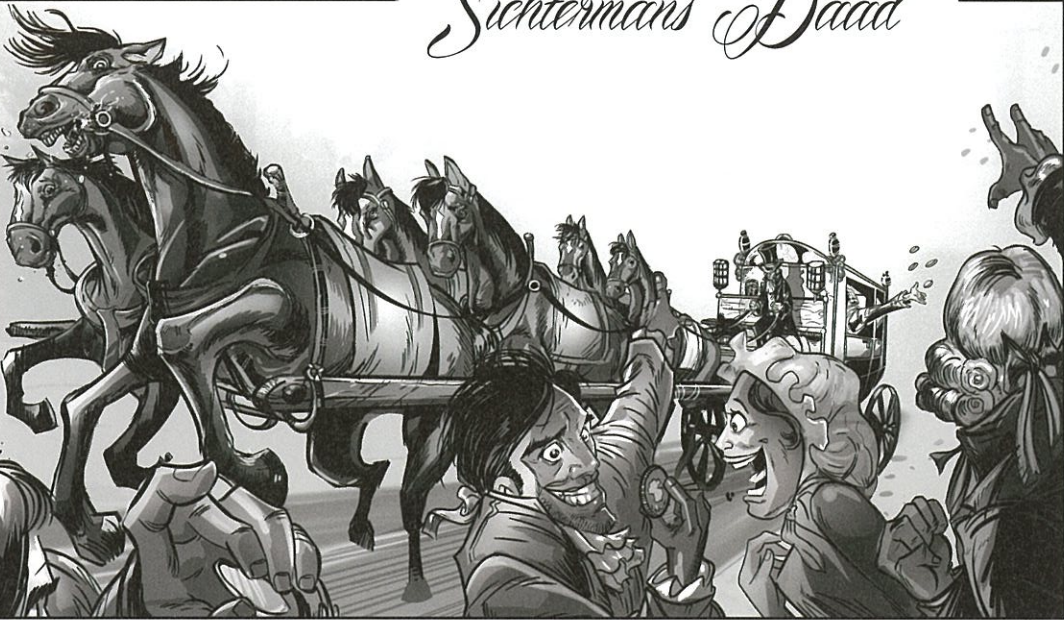

Troffel van de eerste steenlegging huis Sichterman, 1743
Arnoldus van Essen (†1788 Groningen)

Sichtermans Daad

DEEL 2

E LEGENDE REEG VORM. BIJ HUISKOMST IN ET VADERLAND AD NIEMAND JOG VOOR HET INCIDENT VAN MIJN EUGD. IK HAD EEN ONAANTASTBARE STATUS EN KON MOEVEN EN LATEN DAT IK WILDE. CHOOIERIG VOLK VIELD IK OP VERSTAND MET DE JOEP VAN ENKELE MUUNTSTUKKEN.

IK LIET EEN PALEIS BOUWEN IN DE STAD EN VULDE HET MET MIJN BEZITTINGEN. IK LEEFDE IN DE PRONKKAST VAN MIJN EIGEN VERZAMELING.

DE PLAATSELIJKE ELITE GENOOT GULZIG VAN MIJN RIJKDOM. MEN WILDE GRAAG GEZIEN WORDEN IN HET BIJZIJN VAN MIJN EXCENTRIEKE PERSOONLIJKHEID. IK STEEG BOVEN HEN UIT.

MAAR MIJN GROOTSTE BEZIENSWAARDIGHEID WAS NATUURLIJK CLARA. IK HAD HAAR NAAR EUROPA GEBRACHT EN VOOR EEN AANZIENLIJK BEDRAG VERKOCHT. ZE BAARDE VEEL OPZIE TIJDENS HAAR REIZEN.

MIJN DOEL WAS BEREIKT. IK HAD ME VAN HET VERLEDEN BEVRIJD. DE SCHULD AFGEKOCHT. ALLES WAS GEORLOOFT.

TOT OP DE DAG VAN VANDAAG LEEFT MIJN LEGENDE VOORT EN GENIET IK HET AANZIEN VAN EEN GROOT PUBLIEK. ZOALS IK AL ZEI: HET LEVEN IS MAAKBAAR!

De glène riepe

Het Groninger Museum heeft een uniek gezicht op de Vismarkt verworven. Het is een originele tekening van de Duitse kunstenaar Friedrich Gottlieb Müller (1816-1908), tekenleraar op het gymnasium in Verden en later woonachtig in Hannover, die in heel Noord-Duitsland bekend is vanwege zijn vele lithografieën van stadsgezichten. Mogelijk tijdens een reis rond 1868 naar Aurich, Emden en Leer, deed hij ook Groningen aan en maakte minstens vier tekeningen. Eén hiervan stelt de noordzijde van de Vismarkt voor, gezien vanuit de ingang van café *De Beurs*. De noordzijde die in het Gronings

de *glène riepe* ofwel de hete stoep genoemd wordt. Het was altijd een aantrekkelijke straat waaraan vele winkels waren. Merkwaardig dat deze tekening van rond 1868 het oudste stadsgezicht van deze bekende straat is. Op de beroemde kaart van Haubois staat deze gevelrij in een schaduwrand. Bijzonder is dat zo ook een mooie afbeelding is van het geboortehuis van de schilder Jozef Israëls. Het is het witte huis met de puntgevel, het vierde huis van links op de tekening. Ter plaatse zit nog altijd een gedenksteen *Hier stond het huis waar Jozef Israëls werd geboren XXVII jan MDCCCXXIV*

GRONINGER MUSEUM

MAGAZINE FOTOGRAFIE / MODE / ARCHEOLOGIE / GESCHIEDENIS

2014 no. 2

MARGA WEIMANS FASHION HOUSE

€2,-

BYFINDERS
LIJKSENAAR

MOLECULE
RUYGROK

COOP HIMMELB(L)AU
WOLF D. PRIX

I AM
PART OF THE
SOLUTION

Een beeld ontstaat in je hoofd en krijgt vorm in je eigen atelier. In een directe dialoog tussen maker en materiaal. Toch hou je voor ogen wat jouw product straks gaat betekenen voor de omgeving, voor de mensen.

Voor GasTerra is dat niet anders. Wij streven naar een duurzame samenleving, waarin schone energiebronnen optimaal tot hun recht komen. Als de wind of de zon het dan even laten afweten, vormt aardgas een verantwoorde aanvulling. Zo zijn wij onderdeel van de oplossing.

www.gasterra.nl

Henk Helmantel

Stillezens en interieurs

Museum De Weem

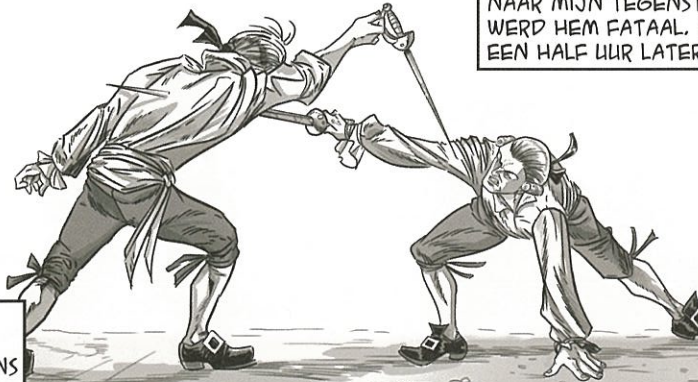
1 mei t/m 1 november 2014

Museum De Weem, Abt Emopad 2, 9922 PJ Westeremden (Gr.)
do t/m za 1 tot 5 u. Groepen op afspraak. 0596 - 551415 www.helmantel.nl

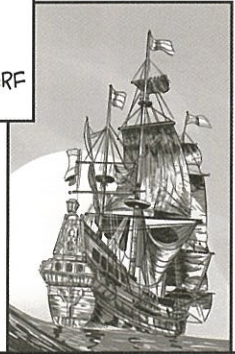
Sichtermans Daad

EEN LEVEN IS MAAKBAAR...
DIT BESEF STARTTE MET
HET KRUISEN VAN DE DEGENS
IN EEN BELADEN DUEL.

DE "NAMOERSE AFFAIRE"
EEN WANHOPIGE UITVAL
NAAR MIJN TEGENSTANDER
WERD HEM FATAAL. HIJ STIERF
EEN HALF UUR LATER.

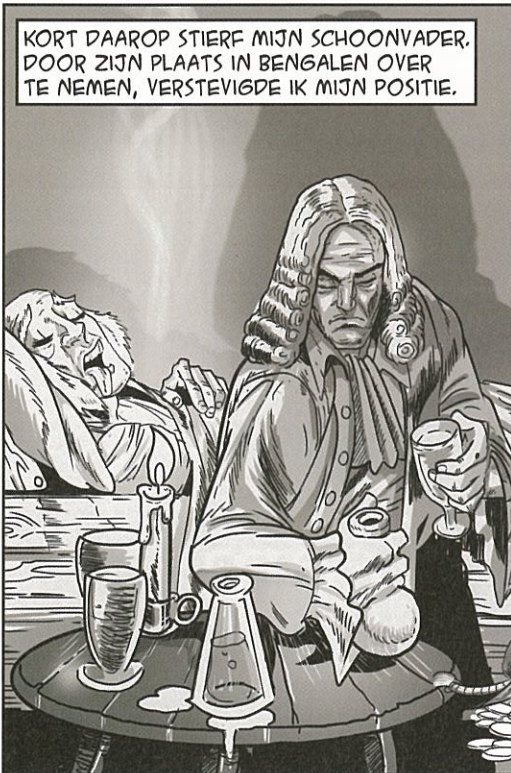
TOEN BARSTTE HET TUMULT
LOS. OM MIJN NAAM NIET
VERDER TE SCHAADDEN, LIET
IK ME INSCHEPEN NAAR INDIË.

DE VERNEDERING MAAKTE ME
RADELOOS. IK MOEST EEN DAAD
STELLEN. OP HET SCHIP BEDACHT
IK EEN PLAN OM ONAANTASTBAAR
TE WORDEN.

NA AANKOMST BEWOOG IK ME AL GAUW IN DE JUISTE
KRINGEN. IK TROUWDE MET DE DOCHTER VAN EEN
VERMOGEND V.O.C. DIRECTEUR.

KORT DAAROP STIERF MIJN SCHOONVADER.
DOOR ZIJN PLAATS IN BENGALEN OVER
TE NEMEN, VERSTEVIGDE IK MIJN POSITIE.

TOEN VOLGDE DE
RIJKDOM.
STEEKPENNINGEN EN
PERSOONLIJKE HANDEL
LIETEN MIJN FORTUIN
GESTAAG GROEIEN.

IK LEGDE ME TOE
OP HET VERZAMELEN
VAN PORSELEIN. DE
TIJD WAS GEKOMEN
OM TERUG TE KEREN
NAAR HET VADERLAND
MIJN WEELE KENDE
GEEN GRENZEN MEER.

Papiersnijwerk voor Sichterman

Een uit papier gesneden voorstelling van een schip van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), dat voor een kunstig versierde poort vaart. De poort bestaat uit twee zuilen, gedecoreerd met de wapens van de ouders van Jan Albert Sichterman, Sichterman en Celos, en wapens van de ouders van Sibilla Volkera Sadelij, Sadlijn en Pelgrom.

Aan weerszijden van iedere zuil is het monogram van de VOC afgebeeld, dat ook centraal onder het schip in goud is weergegeven.

Het papiersnijwerk werd vervaardigd voor het zilveren huwelijk van het echtpaar Jan Albert Sichterman en Sibilla Volkera Sadelij in 1746.

Jan Albert Sichterman was in Groningen bekend als de Bengaalse Sichterman en had zijn rijkdom verworven dankzij zijn positie bij de VOC. In 1745 kwam hij terug uit Bengalen en nam zijn intrek in een groot huis aan de Ossenmarkt, waar hij te midden van een keur aan kunstschaten woonde.

